

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ ОСОБИСТОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАЦІ

Пічурін Валерій

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. акад. В.Лазаряна

Анотація. У статті проаналізовано головні напрямки, запропоновані науковцями щодо використання фізичного виховання для підготовки до професійної діяльності.

Ключові слова: фізичне виховання, професійно-прикладна фізична підготовка, психофізична підготовка, психологічна і психофізична підготовка.

Abstract. The article analyzing the main areas proposed by scientists about the use of physical training to prepare for professional careers.

Keywords: physical education, vocational and applied physical training, psycho-physical training, psychological and psychophysical training.

Постановка проблеми. Використання засобів фізичного виховання для підготовки до трудової діяльності простежується з ранніх етапів розвитку людства. Як зазначає Л. Кун, людина стала людиною не тільки завдяки розвитку засобів праці, але й завдяки постійному вдосконаленню організму людини як головної виробничої сили.

На необхідності використання фізичної культури для виховання гармонійно розвиненої особистості наголошував П. Ф. Лесгафт. Він підкреслював і важливу роль фізичної культури для освоєння професії. Як на чинник, що сприяє як оволодінню так і вдосконаленню в обраній професії, вказував на фізичну культуру В. В. Гориневський.

Важлива роль при підготовці населення до праці відводилась фізичній культурі в СРСР. Було створено комплекс ГПО, що виконував роль нормативної основи для визначення готовності людей до праці.

Мета дослідження – провести аналіз наукових робіт щодо головних напрямків використання фізичного виховання для підготовки до професійної діяльності.

Отримані результати дослідження. У кінці 50-х років минулого століття остаточно формується специфічна сфера фізичної підготовки людини до праці, що реалізується в процесі фізичного виховання. Мова йде про професійно-прикладну фізичну підготовку. На думку Ю. О. Суворова і В. О. Платонові, професійно-прикладна фізична підготовка це педагогічно спрямований процес забезпечення спеціалізованої фізичної підготовленості до майбутньої професійної діяльності. Як зазначають автори, у своїй основі – це процес навчання, який збагачує індивідуальний фонд професійно корисних рухових умінь і навиків, виховання фізичних і безпосередньо пов'язаних з ними здібностей, від яких прямо або опосередковано залежить професійна дієздатність [10, с. 3].

Один з найбільш авторитетних фахівців у цій сфері Р. Т. Раєвський розглядає професійно-прикладну фізичну підготовку як підсистему формування спеціаліста, що має професійну спрямованість. На його думку, її забезпечують мета, завдання, принципи, які впливають із вимог до фізичної надійності й готовності до плідної роботи за спеціальністю [7, с. 21]. Цілі, завдання й принципи професійно-прикладної фізичної підготовки знаходять своє відтворення в підборі відповідних засобів, методів, форм організації, контролю. Професійно-прикладна фізична підготовка здійснюється відносно конкретної професії або спеціальності.

Результативність професійно-прикладної фізичної підготовки як засобу підготовки до професійної діяльності підтверджено в дослідженнях Р. Т. Раєвського (1969), В. А. Кабачкова (1970), Ю. В. Полухіна (1983), І. Г. Бондаренко (2009), В. О. Садовського (2012) та багатьох інших. Досліджувалася вона і з позицій підготовки до конкретних професій. Серед них: пілоти авіації, студенти художніх ВНЗ, монтажники дрібних деталей, спеціалісти сільського господарства, гірничої справи, будівельники, лікарі, моряки, геологи, музиканти, курсанти морських ВНЗ та ін. За всіма напрямками зафіксовано позитивний вплив професійно-прикладної фізичної підготовки на відповідну готовність до професійної праці.

У наукових дослідженнях вивчалися і можливості фізичного виховання в плані психічного розвитку. У цьому контексті інтерес викликають роботи Ю. І. Родіна [8], В. М. Шебеко [13], Н. Є. Пангелової [5], О. І. Головченко [3], С. В. Галицина [2], Р. М. Стасюк [9]. Отримано дані, які підтверджують ефективність застосування фізичної культури для формування психічних складових.

Ряд дослідників обстоюють підхід щодо психофізичної підготовки до майбутньої професійної діяльності. Аналіз дозволяє виявити різницю в його розумінні різними авторами. Зустрічаються підходи, коли під психофізичною підготовкою розуміють, по суті, фізичну підготовку (в тому значенні як її завжди розглядали в теорії і методиці фізичного виховання і пов'язували з розвитком фізичних якостей людини). При цьому спритність розглядається як вища ступінь психофізичної підготовленості людини. Таку позицію займає, наприклад, І.М.Туревський [11]. Близьким до вищезгаданого є підхід С.М.Борщова [1]. А.О.Єгоричев [4], поняття «психофізична підготовка» використовує для поєднання в одній системі підсистем фізичної і психологічної готовності. До них він включає наступні складові: соматичне здоров'я, рухові здібності, професійні нахили, спеціальні професійні здібності, властивості нервової системи. В деяких роботах [12] психофізична підготовка і професійно-прикладна фізична підготовка практично ототожнюється.

Автор запропонував підхід за якого фізичне виховання використовується для психологічної і психофізичної підготовки фахівців [6]. Остання розглядається як частина (сторона) фізичного виховання студентів спеціалізована (спрямована) стосовно психологічних і психофізичних особливостей їх майбутньої професійної діяльності. Результатом такої підготовки є психологічна і психофізична підготовленість. Психологічна і психофізична підготовка доповнює загальну і спеціальну фізичну підготовку та професійно-прикладну фізичну підготовку у фізичному вихованні студентів.

Висновки і перспективи подальших розробок у даному напрямку. На основі аналізу робіт фахівців відзначаємо:

1. Наукові дослідження щодо використання фізичного виховання для підготовки до професійної діяльності здійснюються за такими напрямками як професійно-прикладна фізична підготовка, психофізична підготовка, психологічна і психофізична підготовка.
2. Досліджень використання фізичного виховання для підготовки до професійної діяльності за напрямками психофізична підготовка й психологічна і психофізична підготовка бракує.

Перспективу подальших досліджень пов'язуємо з вивченням використання фізичного виховання для підготовки до професійної діяльності за напрямками психофізична підготовка й психологічна і психофізична підготовка.

Література:

1. Борщов, С. М. Психофізична підготовка юних гімнастів [Текст] : автореф. дис. ... канд. наук з фізичного виховання і спорту : 24.00.01 / С. М. Борщов. – Львів, 2003. – 17 с.
2. Галицын, С. В. Педагогическая система физкультурной деятельности как средство профилактики социально-негативного поведения подростков [Текст] : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / С. В. Галицын. – Санкт-Петербург, 2011. – 48 с.
3. Головченко, О. І. Особливості впливу фізичного виховання на формування особистості учнів середнього шкільного віку [Текст] : автореф. дис. ... канд. наук з фізичного виховання та спорту: 24.00.02 / О. І. Головченко. – Харків, 2011. – 19 с.
4. Егоричев, А. О. Теория и технология управления психофизической подготовкой студентов к профессиональной деятельности [Текст]: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / А. О. Егоричев. – Ярославль, 2005. – 317 с.

5. Пангелова, Н. Є. Теоретико-методичні засади формування гармонійно розвиненої особистості дитини дошкільного віку в процесі фізичного виховання [Текст] : автореф. дис. ... д-ра наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02 / Н. Є. Пангелова. – К., 2014. – 39 с.
6. Пічурін В. В. Психологічна і психофізична підготовка як складова фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів / В. В. Пічурін // Педагогіка, психологія та мед.-біол. проблеми фіз. виховання і спорту. – 2014. – № 11. – С. 44-48.
7. Раевский, Р. Т. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов высших учебных заведений [Текст]: учебно-методическое пособие / Р. Т. Раевский, С. М. Канишевский. – Одесса: Наука и техника, 2010. – 380 с.
8. Родин, Ю. И. Психическое развитие детей дошкольного возраста в процессе обучения движениям [Текст] / : автореф. дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.13 / Ю. И. Родин. – Тула, 2009. – 43 с.
9. Стасюк, Р. М. Оптимізація соціальної адаптації студентів початкових курсів засобами фізичної культури [Текст] : автореф. дис. ... канд. наук з фізичного виховання та спорту: 24.00.02 / Р. М. Стасюк. – Харків, 2008. – 21 с.
10. Суворов, Ю. А. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов: учебно-методическое пособие [Текст] / Ю. А. Суворов, В. А. Платонова. – Санкт-Петербург : СПб ГУИТМО, 2006. – 90 с.
11. Туревский, И. М. Структура психофизической подготовленности человека [Текст]: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / И. М. Туревский. – Москва, 1998. – 50 с.
12. Физическая культура студента: учебник / под ред. В. И. Ильинича. – Москва: Гардарика, 2000. – 448 с.
13. Шебеко, В. Н. Формирование личности ребёнка дошкольного возраста средствами физической культуры [Текст] : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / В. Н. Шебеко. – Москва, 2011. – 53 с.